

Щоденники Ієрихар

Володимир Лис

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Володимир Лис

Щоденники

Ієрихар

Роман

Ваза

Повість

Ієрихар

Розділ перший. Світлана Ігорівна

21 серпня

Сьогодні вночі до мене прийшла Іринка. Розбудила — я відчула спершу її подих — притулилася і стала мене обцілювати.

— Що з тобою, Ірусю?

— Мені страшно, мамо.

Її таке рідне, пахуче тільки тремтіло. Дрібно-дрібно. Наче маленький листочок на вітрі, на самотньому дереві. Так подумала трохи пізніше, коли вона заспокоїлася. А спочатку спитала:

— Що сталося, маленька? Чого тобі страшно?

І донька стала розповідати — гарячково, пошепки — що прокинулася і побачила, як у вікно зазирає зірка. Велика блакитна зірка. Що та зірка раптом наче почала рости. Наближатися. Що у неї, Ірочки, невідь-звідки виникло відчуття — ця зірка стане такою великою, що поглине її. Або схопить у свої холодні обійми.

— Схопить чим? — Я мимоволі посміхнулася.

— Може, руками, — цілком серйозно сказала Іринка. — Не смійся, мені так здалося.

— Я не сміюся.

Я обняла доньку, пригорнула. Маленька моя і беззахисна. Тільки худеньке, про таких кажуть — аж ребра світяться.

— У тебе світяться ребра, — посміхнулася я. — Справді. Бачиш, у кімнаті посвітлішало.

— У тебе теж. — Іринка навіть полоскотала мій бік і тихенько-тихенько засміялася. Чи мені здалося?

Моя наймолодша донька має привілей — звертатися до мене на «ти». За це звертання мені досі періодично дорікає Петрова мати.

— У селі діти так не кажуть батькам, — ось її залізний аргумент.

— Мамо, а коли повернеться тато? — повертає мене до дійсності Іринка.

— Завтра. Тобто, вже сьогодні. Вранці.

— Знову п'яний?

— П'яний? Чому п'яний? — обурююся я. — Він поїхав до дядька Павла на храмове свято.

— Храмове свято... О-о-о, — голос у Іринки мрійливо-сонний. — У нашому селі більше так ніхто не каже. Тільки ти.

— А як кажуть? — розгублююся я.

— Празник.

— Спи вже, філологине...

— Філо... ло... ло...

Іринка кошеням тулиться до мене. Я гладжу її по голові. Вона справді незабаром засинає під мою рукою. Мені ж не спиться. Після години чи скільки там боротьби з безсонням тихенько відсуваюся від доньки і встаю.

Надворі доволі прохолодно. Майже кінець серпня. Кутаюся в халата, якого накинула наопашки, дивлюся на зоряне (де-не-де хмари) небо. Цікаво, яка ж це зірка так налякала Іринку? Ось ця, велика? Здається, це Венера. Ранкова зірка. Чи навпаки, вечірня?

Зненацька приходить думка — я маленька піщинка. Піщинка перед безмежжям Космосу. Маленька сільська вчителька. Філологиня. Господи, хоч би справді нічого не трапилося з Петром. Місяць тому, на другий день після Петра й Павла, в нього, здається, були перші ознаки білої гарячки. Як він тоді мучився!

Він просив мене поїхати на те свято — Спаса, Преображення Господнє — до свого двоюрідного дядька. Сердився, що я відмовилася. Крім того, родичі ці далекі, казала я.

— Які ж то далекі родичі... Він запрошував...

— Тобі аби випити..

— Ти хочеш сказати, що я алкоголік?

— Нічого я не хочу сказати.

— Раніше ти не відмовлялася йти кудись зі мною.

— Я не відмовляюсь і тепер ходити.

— А їхати?

— Сьогодні — не хочу.

Ось така розмова. Як каже наш фізкультурник, Андрій Филімонович, кінець абзацу.

Враз я відчуваю, як одна із зірок справді починає ніби наближатися.

«Ну от іще», — кажу я собі подумки.

У мене теж біла гарячка. Зовсім біла. Посеред темної серпневої ночі. Як же мені було тоскно серед цієї ночі та цього безсоння. Мале поросля Іринка. Розбудила, а сама спить.

22 серпня

Не вранці, а опівдні, після триденного гостювання (каже, що заїхав ще до одного родича) повернувся мій чоловік. Я дивилася на його пом'яте обличчя, сутулу постать (нащо він згинається?), синяк під оком.

«Ось що лишилося від твого красивого чоловіка», — казав хтось мені.

«Він ще не пропащий», — заперечила я тому невидимцю. Але хтось заморозив мою душу.

— Будеш лаятися? — спитав Петро.

Я мовчала. Не було ні сліз, ні роздратування, ні бажання докоряти.

— Чого ти мовчиш? — сказав мій чоловік. — Вже ліпше свари. Обзивай п'янюгою.

— Ти з кимсь мене переплутав, — сказала я.

— Переплутав?

— П'янюгою я тебе ніколи не обзивала.

Я обминула його і вийшла на двір. Біля тину стояв Ігор. Я не посміла підійти до сина. Вже за хлівом подумала, що, може, треба було поїхати з Петром на те свято. Повернулися б якщо не того ж дня ввечері, то наступного. І пити стільки я би не дозволила. Подумала, що десь я його навіть розумію.

Він таки був добрим трактористом. А відколи розікрали, розібрали колгосп — не може знайти собі місця. Город — то не його. Роботи в селі нема. Поїздки до Польщі з контрабандним спиртом закінчилися депортацією. Трохи заробляє, продаючи гриби та ягоди. От і все. Правда, є і моя зарплата. Але Петро... Після тієї спроби поїздки на заробітки до Росії, яка закінчилася пограбуванням у поїзді й побиттям, я зареклася кудись його відпускати.

— Мамо!

Я озирнулася. Дивно, що не чула, як Ігор підійшов. Обличчя сина сіпнулося, він дивився на мене з мукою.

— Що, Ігорьочку?

— Ви... ви... с-сварили тата?

— Ні. Хіба це допоможе?

Син якийсь час мовчить. Кривиться його рот.

— Ско... ско... ско...

Ігор заїкається, так завжди, коли він хоч трошки хвилюється. Завжди, Боже мій...

І раптом я розумію, що він хоче сказати: скоро осінь.

— Так, скоро осінь, — кажу і я.

24 серпня

Сьогодні — День незалежності. Прийшла Ніна, дружина голови сільради, та сказала, що під вечір збираємося біля озера. Відзначати свято.

— Що з мене? — спитала я. — Може, я зроблю салат?

— Принесеш малосольних огірочків. Свою знамениту імітацію.

Моя знаменита імітація — це розрізати огірки на шматочки, опустити у легко просолену воду на десять хвилин, у воду додати трішки хрону й вишневого листя (попередньо, ще перед тим як солити), кропу, вчасно вийняти огірки, а тоді присипати їх дрібно порізаним часником. І дати постояти трохи. Справді, за смаком схожі на малосольні. Причому, саме так смачно виходить тільки в мене. Та ж Ніна і дехто з нашої компанії пробували робити за моїм рецептом — смак чомусь не той. Пропорції? Не знаю. Мій фірмовий секрет...

Наша компанія! Я працюю у Загорянах вже двадцять чотири роки, наступного року (жах!) ювілей буде — чверть століття — а увійшла до так званої загорянської еліти років дев'ять чи десять тому. Заважала сором'язливість чи те, що вийшла заміж за звичайного сільського хлопця, тракториста... Мабуть, і те, й інше.

— Я принесу огірки, — сказала Ніні.

— Ти наче... Що трапилося?

— Нічого.

— З Петром? Я бачила, що він вчора... Ні, позавчора... Повертався...

— Ні-ні. Нічого. Все добре. Тільки... Осінь наближається.

— Осінь? — Ніна здивовано дивиться на мене. — Нам, подруго, ще далеко до осені.

— Я про справжню осінь. Он вона вже стоїть за ворітьми.

— Та ти поетеса, Світлячок.

Світлячок... Колись мене так називав мій однокурсник, Віталік, до якого я була байдужою. Чи все-таки щось мала? Господи, про що

це я?

Ніна пішла, а я раптом побачила, як до воріт наближається — ні, не осінь, а циганка. Стара, розпатлана, з великою барвистою хусткою на плечах. Я йду їй назустріч.

Вона просить води, якоїсь їжі. Я виношу кварту води і шматок хліба з салом та помідором. Циганка жадібно п'є, дякує, тоді каже, що хоче поворожити.

— Мені не треба ворожити, — посміхаюся. — Я і так знаю свою долю.

Але вона вже хапає за руку. Дивиться на долоню, торкається до неї пальцями. Огрубілими, майже чорними пальцями.

— Ти будеш щаслива, дуже щаслива, — каже циганка. — Ти приїжджа, здалека. Але твоє щастя буде в цьому селі. А чоловіка твого зватимуть Петром.

Вона підводить голову, дивиться мені в очі. Погляд її тягне мене кудись у незвідану глибину.

— Твого чоловіка зватимуть Петром, — повторює вона. — Матимеш повний дім і троє дітей.

Циганка зникає. Наче розтає у повітрі. Я тільки чую шелест її кількох спідниць. І начеб дрібненький смішок. Горошинки того сміху дрібно торохтять.

Троє дітей у мене є. А через десять літ після того ворожіння мій Петро признався, як умовив циганку (та що там умовив — заплатив) зайти на моє подвір'я й наворожити мені чоловіка Петра.

На той час він кілька разів несміливо підходив до мене у клубі після кіно. Але я ніколи не залишалася на танці.

25 серпня

Посиділи, випили, закусили, поговорили про політику, про жінок і чоловіків, попліткували, поспівали — це вчорашнє наше святкування. Чоловіки — фізкультурник Андрій Филімонович, історик Платон Васильович і мій Петро — вирішили скупатися.

Жінки почали відмовляти, бо ж вечір вдався хоча й погідний, але не дуже теплий. І вода в озері вже холоднувата, градусів п'ятнадцять навряд чи набереться. Ну, Платону Васильовичу не звикати — він моржує, а от Петро й серед літа може нежить підхопити чи й застуду. Але коли він щось задумає, упреться, затнеться — мого чоловіченька не переконати.

За двома купальниками підбігцем до води — секретарка нашої сілради Тетяна Петрівна.

Тоді я піднялася й рушила вздовж берега. Озирнулася. Три темні цятки на тлі вечірнього озера.

«Чому Таня пішла за ними? — спитала я себе. — За ними, чи за Петром?»

Боже, невже я ревнувала? Ні, я зловила себе на іншій думці — щось має статися з Петром, щось недобре. Але я цього боюся, тому тікаю від озера, людей, від мого недоброго передчуття.

«Може, від самої себе», — зненацька подумала.

Озирнулася. Горіло вогнище, й на відстані ті, що сиділи біля нього, здавалися начебто нереальними. Маленькі темні фігурки. Ось вони зарухалися у шаленому танці.

Я пройшла ще трохи й знову озирнулася. Фігурки метушилися в безладному хаосі. Швидше, швидше, подалі від тривоги, від того, що станеться. Станеться? Я знаю, що ні, нічого не станеться, та все ж утікаю. Куди?

Незабаром я занурилася у приозерний ліс. Тут майже нічого не було видно. Наштовхувалася на соснові гілки. Вони брали мене в обійми та все ж відпускали. Спинилася і підвела голову. Наді мною висіла самотня зірка. Може, то моя душа? Як вона знайшла мене, ця зірка?..

Чи то та, Іринчина? Ледве я подумала про це, як мене охопила тривога. Наче загорнула у волохатий мокрий саван. Зовсім інша тривога, ніж та, що була біля берега, коли Петро пішов купатися.

Вона мала обриси і... немов мала тіло.

Щось сталося з Ірочкою. Щось сталося. Сталося, твердила я, мов заведена. Може, та ж зірка схопила її. Схопила? Ні, я божевільна. Треба утекти від цього божевілья.

Так я думала, а ноги самі несли до села. Я вже бігла. Летіла, наче оглашенна. Наштовхувалася на дерева, кущі, вони мене били по щоках, обличчю, дряпали руки та ноги. Двічі я падала і підводилася, і бігла далі. Хтось сапав поруч й намагався перегнати мене. Ні, я мушу добігти першою.

Так я вибігла на шосе. Навколо ні душі. Тільки зоряне, роєм мерехтливих комах усипане, небо наді мною. Здалеку виплила з ночі маленька рятівна цятка світла. Та коли машина наблизилася, вона висвітлила посеред шосе самотню, схожу на встромлену в асфальт галузку, фігурку дитини. Дитина дибала невідомо куди й невідомо чого, простягши поперед себе руки. Наче боялася наштовхнутися на невидиму стіну.

Іринка! Іруся! Моя Іруся!

Я дико закричала й кинулася стрімголов до неї. Злетіла з ноги босоніжка, але я не спинилася. А назустріч мені летіла також машина.

Ірочка упала мені на груди, здригалася та обнімала мене. Немов у судамах обіймала. Пульсувало все її маленьке худюче тількице.

— Матусю, ти жива? — шепотіла вона.

— Куди ж ти йшла, Ірочко? — Я тулила її до себе.

— Мені здалося...

Поруч зупинилася та машина. Вийшов якийсь чоловік, лайнувся, але потім підійшов ближче та спитав уже іншим тоном:

— Що сталося? Вам потрібна допомога?

— Це моя дочка, — сказала я.

...Іринка так і не змогла пояснити, чому вона пішла з дому до озера. Тільки сказала, що стало раптом страшно за мене. Звідкись

з'явилася думка, що я не повернуся до неї. Лишуся невідомо де, може, навіть біля озера чи в лісі. Саме я, а не ми з батьком. То вона й пішла. Хоча навіть в селі було страшно.

Я гладила її коротко стрижену голівку (вона любить так стригтись), а донька тулилася до мене все тісніше й тісніше. Мовби прагла злитися зі мною.

— То вам не потрібна допомога?

— Ні, — я відповіла не повертаючи голови.

Машина рушила. Я сказала, що треба йти до озера, бо тато хвилюватиметься.

«Хоч би з ним нічого не трапилося», — так я подумала.

...Сьогодні я прокидаюся. За вікном ледве просіюється світанок. Петро спить, відвернувшись до стіни, і уві сні скрегоче зубами.

«Чи він хоч має на ранок собі пива?» — то моя перша сьогоднішня думка.

26 серпня

— Що ти з ним робитимеш? — питаю я свою старшу дочку.

— А що я маю робити?

Наталка найстатніша серед моїх дітей. Об'єктивно кажучи, вона не красуня, навіть не надто вродлива, але ця статність, гарна постава й дивне поєднання на обличчі, у виразі очей дитячості з якоюсь аж наче неземною (ні, не точне слово, пані філологине) погордою в погляді темно-горіхових очей створюють... як би це тепер сказали?.. Шarm, напевне.

Образ, неповторний образ, кажу я собі.

А питала я доньку після чергового візиту Бориса Танасюка, нашого найбагатшого загорянця, митника, в якого єдиного у селі найвищий триповерховий будинок (домище, каже мій Петро) за міцною кам'яною огорожею. Борис — син моєї колеги, вчительки математики, вже пенсіонерки, Ольги Мусіївни. Йому тридцять, вже був одружений, привіз із Білорусі справжню красуню. Два роки

тому розлучився, каже, що прогнав, коли побачив (по-новому, його слова) нашу Наталку. Тепер щотижня він їздить до Луцька. І це вже чи не вдсяте приходить до мене. Пісня та ж сама — Наталка все одно буде його, нікуди вона не дінеться. Але краще раніше, я маю вплинути, ви знаєте, як я вас поважаю, Світлано Ігорівно, Наталку я на руках носитиму, захоче мати свою машину, будь ласка, однаково з її спеціальністю в місті ніде діватися, до того ж вона непристосована до життя, як і ви, Світлано Ігорівно, тільки не ображайтеся...

— Я не маю впливу на дочку, — сказала я зрештою стомлено.

Саме так, почувалася дуже стомленою. Мо-же, давалося взнаки вчорашнє — сидіння біля озера, випивка, стрес, який пережила з Іринкою?

— Ви маєте великий вплив. А любов її мені не потрібна. Тобто, потрібна. Але любов буде. Буде любов, Світлано Ігорівно. Якби я не любив, то хіба би розлучався з Веронікою?

— Напевне, ні, — я відповіла автоматично.

Тепер ми стояли на подвір'ї з донькою. Десь за годину по розмові з Борисом.

— Ти зовсім його не кохаєш?

— Про що ви, мамо?

І раптом Наталка сказала, що існує єдиний вихід покінчити з цим безглуздом. Інакше й не назвеш, сказала вона.

— Який? — спитала я. — Вийти заміж за іншого? В тебе хтось є?

— Якщо відверто — є, — сказала дочка. — Але не в цьому річ, мамо. Моє заміжжя такого, як Борис, не зупинить.

— То який же вихід?

— Переспати з ним.

— Що?

Донька тернулася об моє плече. Як колись у дитинстві — то був саме її, Наталчин, жест. Не тулитися, як Іринка, а саме тернутися.

— Моя високоморальна матусю, — сказала Наталка. — Вибачте, що шокую вас. Мушу вам сказати — я вже не дівчинка. Я вже... Гаразд, мамо. Я другий рік живу цивільним шлюбом. З одним чоловіком. Але нічого не питаєте. Нічого, добре?

— Цивільним шлюбом...

Донька мене підтримала, бо, певне ж, я упала би. Ні, слабкість дивна. Я відчула, як на очі накочуються сльози.

— Чому ж ти нічого не казала?

— А що казати? Він все одно зі мною не одружиться. А Борис має отримати те, чого прагне. Доступність ідеалу принижує ідеал — так сказав, здається, якийсь філософ. Крім того, не забувайте, хто я за спеціальністю. Я все так обставлю... Ні, з вас досить.

До вечора я не могла заспокоїтися після цієї розмови. Моя дочка, моя Наталка, стала циніком? Вона буде психологом і, напевне, добрим психологом, але... Я щось пропустила у ній, у собі? Чи, може, так і треба жити? Бо ким я її виховувала? Але ж хто її той «цивільний чоловік»? Не візьме заміж? Що це означає? Про що я могла би дізнатися? І про що, а головне — чому — не посміла запитати?... Попри її заборону.

30 серпня

Наталка поїхала до Луцька, в університет. І повіз її Борис. Вчора вона не ночувала вдома, прийшла під ранок. Здійснила свій задум?

Я вдала, що сплю. Насправді ж не спала цілу ніч. Я боягузка, страшенна боягузка. Але хто, як не я, тверджу своїм учням про їхнє право вибору...

Право вибору? Яке воно в моєї доньки? Моєї старшої доньки. Найстаршої. Моєї? Може, добре, що такого права, здається, вже давно немає у мене самої.

Думка мене дивує.

А Наталка поїхала. Сказала, обійнявши перед тим, як сісти в Борисову машину: «Все буде добре, мамо». Тернулася об моє плече. Ой!

1 вересня

Сьогодні — традиційний перший дзвінок. Я стою на урочистій лінійці поруч зі своїми восьмикласниками. Їх чотирнадцять. В першому класі їх було шістнадцять. Двоє виїхали разом з батьками. Стільки ж — чотирнадцять — у класі, де навчається Іринка. А ось першоклашок тільки восьмеро. Знаю, що наступного року їх буде лише семеро. Село старіє і чи можна це зупинити?

Я перевела погляд на шеренгу випускного класу, де стояв й Ігор. Мій Ігор! Мій нещасний хлопчику... Він намагається керувати своїм тілом. Робить все, щоби воно його слухалося. Для цього потрібні неабиякі зусилля. Наслідки дитячого церебрального... Бідний хлопчик, він наполог, щоби піти на перший дзвінок. Утім, тепер над ним однокласники майже не насміхаються. Хіба що відводять погляди.

Подорослішали.

— І сьогодні, в цей урочистий день...

Це вже говорить сільський голова. Ні, місцевий бізнесмен. Треба слухати, подумала я, і раптом відчула, що світ поплив. Це тривало з десяток секунд, не більше.

— Що з вами, Світлано Ігорівно? — почула я шепіт Люди Лісняк, яка стояла найближче.

— Нічого, нічого, — сказала я.

Уже дорогою до класу я подумала про це дивне запаморочення. Може, я завагітніла у сорок шість років?

2 вересня

Сьогодні знову був вихід до озера та лісу — тепер вже зі всіма нашими вчителями, «колективний», до якого додалися сільський голова і завідувач лікарською амбулаторією. Те ж саме — випивка,

бесіди, пісні, вогнище. Петро мав теж іти, але вже до надвечір'я десь назузявся. Ходив за хлібом в магазин, до того ж — неділя. На диво легко згодився лягти спати, правда, при цьому щось бурмотів про інтелігенцію, з якою він, авжеж, не гідний бути разом, це ж тільки його високоосвічена жінка може з ними сидіти, куди там йому, трактористу, ні, навіть не трактористу, безробітному сільському... Я слухала його варнякання і одночасно роздягала, потім скидала чоботи.

Дивна річ — мені було зовсім не прикро. Наче то не я все те робила.

— Спи, — сказала я. — Чи тобі пісню заспівати?

— Я-яку пісню? — не зрозумів Петро.

— Колискову.

— Моя жінка наді мною сміється...

Мені справді хотілося чомусь підійти, сісти біля цього непутячого чоловіка і почати співати пісню. Так, саме колискову. Як я співала колись своїм дітям. Тихим голосом, а може, й гладити при цьому по голові.

Дивне бажання.

Сама собі дивна, я вийшла надвір. Там зустрілася з переляканими очима Іринки.

— Тато...

— Тато вже спить.

— А ти... Куди...

Вона аж ступила крок назад — така, певне, була здивована з мого вигляду — зовсім не засмученого, як звично.

...

Далі — у повній книжці «Щоденники Ієрихар».

nashaknyga.com.ua